

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 1. čtvrtletí roku 2022

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	6
B.1 Očkovací vyhláška	6
B.2 Postup veřejného opatrovníka při vydání občanského průkazu pro opatrovankyni (sp. zn. 2869/2020/VOP)	6
B.3 Rozdílný důchodový věk mužů a žen (sp. zn. 9298/2022/VOP)	7
B.4 O tom, že návštěvy rodičů a dětí budou probíhat pod dohledem, může rozhodnout jen soud (sp. zn. 1785/2021/VOP)	8
B.5 Nečinnost soudu delší než jeden rok v řízení o žalobě na ochranu osobnosti (sp. zn. 2790/2021/VOP)	9
B.6 Konference, kulaté stoly a školení	10
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	11
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění	11
C.2 Sankce vůči dětskému domovu v Hrotovicích	11
C.3 Setkání se zástupci navštívených domovů se zvláštním režimem	12
C.4 Jednání s nejvyšším státním zástupcem	12
C.5 Osvětové aktivity	13
D. Ochrana před diskriminací	14
D.1 „Home office“ jako přiměřené opatření pro zaměstnankyni s tělesným a psychosociálním postižením (sp. zn. 5822/2020/VOP)	14
D.2 Vyhrazené parkování pro člověka s pohybovým postižením (sp. zn. 514/2021/VOP)	15
D.3 Rodičovství a diskriminace v práci: praktická příručka práva na rovné zacházení rodiče na pracovním trhu (sp. zn. 63/2020/DIS)	16
D.4 Osvěta	16
D.5 Zásadní pracovní jednání	17
D.6 Konference, kulaté stoly a školení	17
D.7 Mezinárodní spolupráce	17
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	19
E.1 První letošní zasedání poradního orgánu	19
E.2 Doporučení ke zlepšení situace osob s postižením	19
E.3 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením	20
E.4 Konference, kulaté stoly a školení	20
E.5 Návštěvy zařízení	21

A. Činnost ochránce v číslech

V 1. čtvrtletí 2022 ochránce obdržel celkem **10844** podnětů (o 524 % více než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**93,9 %**) se drží nad průměrem roku 2021 (70,2 %). Nejvíce podnětů se týkalo péči o zdraví a ostatní působnosti Ministerstva spravedlnosti (8843), důchodů (134) a staveb (109).

Ve **156** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho v **62** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **18** případech ochránce poskytl informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodními subjekty či vnitrostátními orgány.

Navštívili jsme **7 zařízení**. Sledovali jsme **jedno vyhoštění** cizince a prostudovali **1303** rozhodnutí o vyhoštění.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

Celková čísla jsou ovlivněna nápadem podání s návrhem na zrušení očkovací vyhlášky.

8824 zaevidovaných podání s návrhem na zrušení očkovací vyhlášky.

8797 vyřízených podání s návrhem na zrušení očkovací vyhlášky.

PODNĚTY

93,9 % ✓
podnětů patřilo do
působnosti ochránce,
a mohl se jimi tedy zabývat

jedná se o 23,5%
nárůst oproti IV. čtvrtletí 2021

10844

podnětů doručených
v I. čtvrtletí 2022

jedná se o 524 % nárůst
oproti stejnému období v roce 2021

důchody | 134

příspěvek na péči, dávky
pro zdravotně postižené
a dávky pomoci
v hmotné nouzi | 109

činnost OSPOD | 75

156

podnětů s námitkou
nerovného zacházení

péče o zdraví, ostatní
působnost Ministerstva
zdravotnictví | 8843

územní, stavební řízení,
užívání stavby a řízení
o odstranění staveb | 109

činnost Vězeňské
služby ČR | 108

pobyt cizinců | 65

diskriminace ve smyslu
antidiskriminačního zákona
se týkala 62 podnětů

ČINNOST

jedná se o **36%**
nárůst oproti stejnému
období minulého roku

26 vyřízených žádostí
o informace

1303
prostudovaných
rozhodnutí o vyhoštění

ochránce natočil **10**
podcastů

ochránce uspořádal **7**
vzdělávacích akcí

DOPORUČENÍ:

**Rodičovství a diskriminace
v práci:** praktická příručka
práva na rovné zacházení
rodiče na pracovním trhu

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Očkovací vyhláška

Na veřejného ochránce práv se na začátku roku 2022 obrátilo velké množství osob (viz infografika na str. 3), které nebyly spokojeny s novelou vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, ve znění vyhlášky č. 466/2021 Sb. (dále jen „vyhláška“). Očkovací vyhláška zavedla povinné očkování proti onemocnění COVID-19. Ochránce se obrátil na ministra zdravotnictví s dotazy k vyhlášce a upozorněním na konkrétní aspekty u očkování proti nemoci COVID-19, zejména situaci těhotných zaměstnankyň, osob s kontraindikací a osob, které prodělaly (laboratorně potvrzené) onemocnění COVID-19 v nedávné době a kterým běží ochranná lhůta. Právně chybějící individualizace a z ní vyplývající opodstatněné výjimky z povinného očkování ochránci ve vyhlášce chyběly. Ochránce se taktéž rozhodl vstoupit do řízení Ústavního soudu ke zrušení části vyhlášky.¹

Ač ministr zdravotnictví na dotazy ochránce nereagoval, vláda prostřednictvím Ministerstva zdravotnictví povinné očkování novelou vyhlášky č. 21/2022 Sb. zrušila.

B.2 Postup veřejného opatrovníka při vydání občanského průkazu pro opatrovankyni (sp. zn. 2869/2020/VOP)²

- I. Občanský průkaz a možnost jej držet posiluje rovnost, autonomii a začlenění člověka s postižením do společnosti (čl. 3 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, č. 10/2010 Sb. m. s.). Proto pokud opatrovník odmítne podat žádost o vydání občanského průkazu, musí mít pro takové rozhodnutí prokazatelný a rozumný důvod. Opatrovník je povinen srozumitelně vysvětlit opatrovanci povahu a následky svého negativního rozhodnutí (§ 466 odst. 2 ve spojení s § 467 odst. 1 občanského zákoníku).
- II. S informacemi, které se týkají výkonu veřejného opatrovnictví konkrétního člověka (včetně jeho osobních údajů), je starosta oprávněn seznámit zastupitelstvo obce bez souhlasu opatrovance, jen pokud je to

¹ Viz tisková zpráva veřejného ochránce ze dne 12. ledna 2022:

https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman_vstoupil_u_ustavniho_soudu_do_rizeni_o_zruseni_casti_ockovaci_vyhlasiky/

² O kauze ochránce informoval i tiskovou zprávou ze dne 11. dubna 2022, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/zastupkyne_ombudsmana_pomohla_zene_omezene_ve_svepravnosti_ziskat_obcansky_prukaz/. Zpráva o šetření a závěrečné stanovisko jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9652>

nezbytné pro splnění povinnosti, která je opatrovníkovi uložena právním předpisem [čl. 6 odst. 1 písm. c) obecného nařízení EU č. 2016/67 o ochraně osobních údajů; § 5 písm. a) zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů].

Žena, která je omezena ve svéprávnosti, chtěla mít vydaný občanský průkaz, aby se s ním mohla prokazovat v běžných životních situacích. Veřejný opatrovník odmítl podat žádost o vydání průkazu. Opatrovník se vzhledem ke zranitelnosti opatrovankyně způsobené jejím intelektovým postižením obával možného zneužití průkazu při uzavírání smluv. Opatrovník svůj odmítavý postoj opatrovankyni nevysvětlil. Žádost opatrovankyně byla rovněž předmětem jednání zastupitelstva obce.

Zšetření ochránce vyplynulo, že stěžovatelka dosud neuzavřela žádnou nevýhodnou smlouvu. Ochránce upozornil opatrovníka, že k uzavření nevýhodné smlouvy může dojít i bez vydání občanského průkazu. Je proto důležité, aby opatrovník působil v této věci preventivně a snižoval míru rizika, která opatrovankyni potenciálně hrozí, tím, že v souladu s jejím přáním a zájmy zvyšuje její samostatnost a soběstačnost (např. ve formě služby sociální rehabilitace). Doporučil opatrovníkovi, aby s opatrovankyní sdílel své obavy, vysvětloval důvody svého postupu, přistupoval k ní individuálně a posiloval její nezávislost. Upozornil ho také, že pro sdělování osobních údajů na zasedání zastupitelstva obce bez souhlasu opatrovankyně neexistoval právní důvod.

Po vydání zprávy o šetření opatrovník požádal o vydání občanského průkazu pro opatrovankyni a na základě závěrečného stanoviska tento průkaz opatrovankyni předal.

B.3 Rozdílný důchodový věk mužů a žen (sp. zn. 9298/2022/VOP)³

Rozdílný důchodový věk pro muže a ženy je přípustným rozdílným zacházením, tj. nejedná se o diskriminaci v právním slova smyslu. Současná právní úprava směřuje k postupnému sjednocení důchodového věku pro obě pohlaví. Ocenění rodičů za výchovu dětí v důchodové oblasti od 1. 1. 2023 přinese výchovné, jež bude poskytováno rodiči, který o dítě převážně pečoval, přičemž tuto dávku bude možné přiznat nejen ženám, ale rovněž mužům.

Veřejný ochránce práv se zabýval podnětem muže, který jako samoživitel vychoval své děti. Byl nespokojen s tím, že se mu výchova dětí nezohledňuje při stanovení důchodového věku.

Ochránce jej informoval, že rozdílný důchodový věk pro muže a ženy je přípustným rozdílným zacházením, tj. nejde o diskriminaci v právním slova smyslu.

Ve snížení důchodového věku v návaznosti na počet vychovaných dětí, které bylo v bývalém Československu zavedeno v 60. letech 20. století, se odráží historická role ženy v

³ Odpověď veřejného ochránce práv je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10198>

domácnosti, kdy výchova dětí ležela převážně na jejích bedrech. V důsledku mateřství docházelo ke znevýhodnění žen v pracovní oblasti, což mělo za důsledek, že ženy měly obvykle nižší příjmy, z nichž se pak stanovily i jejich důchodové dávky. Stát měl tedy k rozdílnému zacházení mezi oběma pohlavími legitimní cíl, jímž byla snaha o vyrovnání nevýhody, kterou pro profesní život žen znamenalo naplňování role při výchově dětí, jež byla vnímána jako nezastupitelná. Ve vztahu ke starobnímu důchodu snížení důchodového věku dávalo ženám šanci, že pokud budou pracovat déle, do stejného věku, jako je důchodový věk mužů stejného data narození, zvýší se následně jejich důchodová dávka díky přesluhování na podobnou úroveň, jako mají jejich mužské protějšky.

Stejným problémům jako ženy v pracovní oblasti čelili i muži, kteří pečovali o děti. Bohužel však v minulém století bylo takových případů velmi málo, zákonodárce proto neměl potřebu je legislativně řešit. K obratu došlo až v 90. letech 20. století, kdy zákonodárce přijal nyní platný zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. V něm je sice nadále zakotven rozdílný důchodový věk pro muže a ženy v návaznosti na počet vychovaných dětí, s postupem času se však důchodový věk mužů a žen vyrovnává právě z toho důvodu, že muži se více podílejí na péči o děti a postavení žen se v pracovní oblasti zlepšilo oproti minulosti.

Ochránce stěžovateli doporučil, aby zvážil po zamítnutí své žádosti o starobní důchod požádat o odstranění tvrdosti. Rovněž jej informoval, že od 1. 1. 2023 se ke starobním důchodům bude poskytovat tzv. výchovné, jež obdrží jeden z rodičů, který o dítě převážně pečoval, přičemž tuto dávku bude moci obdržet nejen žena, ale rovněž muž.

B.4 O tom, že návštěvy rodičů a dětí budou probíhat pod dohledem, může rozhodnout jen soud (sp. zn. 1785/2021/VOP)⁴

Na ochránce se obrátili rodiče tří dětí umístěných do dětského domova. Rodiče usilovali o převzetí dětí zpět do své péče. Průběžně si brali děti domů na víkendy a prázdniny, rovněž je navštěvovali v zařízení. Jejich aktivita ze vztahu k dětem se však v průběhu času proměňovala, na což reagoval orgán sociálně-právní ochrany dětí. Chtěl, aby na každou návštěvu rodičů v zařízení dohlížel zaměstnanec zařízení. Zanesl to také do individuálního plánu ochrany dětí, který však s rodiči neprojednal a řádně s ním oba rodiče neseznámil. Rodiče se proti postupu ohradili hned během první asistované návštěvy v zařízení, stejně jako bezprostředně poté u místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Dětský domov rovněž upozornil orgán sociálně-právní ochrany dětí na nespokojenost rodičů, přesto však další tři návštěvy dětí během následujícího měsíce podmiňoval přítomností pracovníka zařízení.

Ochránce dětský domov upozornil, že nesouhlasí-li rodiče s podmiňováním jejich styku s dětmi dohledem jakékoliv jiné osoby, může jim to nařídit jedině soud. Orgán sociálně-právní ochrany dětí nemá zákonná oprávnění daný postup nařizovat. Pokud se orgán sociálně-právní ochrany dětí či zařízení domnívá, že je v zájmu dětí, aby styk dětí s rodiči probíhal

⁴ Zpráva o šetření a závěrečné stanovisko jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10240>

asistovaně, v omezeném čase, na určeném místě nebo dokonce neprobíhal vůbec, musí se obrátit na soud s podnětem na úpravu styku.

Zařízení své pochybení připustilo. Zdůvodňovalo to tím, že následovalo „rozhodnutí“ orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V návaznosti na naše šetření ředitelka poučila všechny zaměstnance zařízení o správném postupu, zapracovala ho také do vnitřního řádu zařízení.

Postupem místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí se ochránce zabývá v rámci samostatného šetření, které však ještě nebylo ukončeno.

B.5 Nečinnost soudu delší než jeden rok v řízení o žalobě na ochranu osobnosti (sp. zn. 2790/2021/VOP)⁵

Stěžovatelka vedla dlouholeté spory se starostou obce, ve které žije. V této souvislosti rozeslala občanům obce dopis, ve kterém nevybíravě kritizovala činnost starosty a poukazovala na různé obecní problémy, za které podle ní může právě starosta. Starosta se proti nařčením uvedeným v dopise rozhodl bránit prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti. Soud o žalobě rozhodl tak, že stěžovatelce nařídil, aby se starostovi omluvila a tuto omluvu rozeslala také občanům obce. Jelikož stěžovatelka tuto povinnost nesplnila, bylo proti ní zahájeno exekuční řízení.

Stěžovatelka si ochránci stěžovala převážně na výsledek soudního řízení a na průběh exekučního řízení, což nespadá do jeho působnosti. Součástí podnětu stěžovatelky však byla i stížnost na průtahy v soudním řízení, přičemž stěžovatelka nesouhlasila se závěrem předsedy soudu, že je její stížnost nedůvodná.

Ochránce si všiml, že předseda soudu ve vyřízení stížnosti narazil na období delší jednoho roku bez úkonu, které přešel takřka bez povšimnutí pouze s obecným vysvětlením, že příslušný senát v mezidobí vyřizoval věci starších časových řad. S tímto se však ochránce nespokojil, a proto předsedu soudu požádal o přehodnocení způsobu vyřízení stížnosti a závěru o její nedůvodnosti.

Předseda soudu na tento popud znovu prověřil průběh soudního řízení a dospěl k závěru, že byl soud skutečně více než rok zcela nečinný. Tuto nečinnost dle předsedy soudu nebylo možné omluvit ani vyřizováním věcí starších časových řad, což doložil i výčtem ukončených věcí příslušným senátem. S přihlédnutím k délce období nečinnosti přistoupil předseda soudu k udělení výtky předsedkyni senátu.

S ohledem na obsáhlou stížnost na průtahy v řízení i na značnou nepřehlednost námitek stěžovatelky, které se převážně týkaly rozhodovací činnosti soudu, dospěl ochránce k závěru, že předseda soudu dostatečně napravit své pochybení a své šetření uzavřel, aniž by požadoval přijetí dalších opatření.

⁵ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10246>

B.6 Konference, kulaté stoly a školení

- Dne 2. března Odbor nad omezováním osobní svobody uspořádal v prezenční i on-line podobě: Setkání se zástupci navštívených domovů se zvláštním režimem.
- Dne 22. března proběhl on-line seminář: Poznatky veřejného ochránce práv ze šetření v oblasti náhradní rodinné péče
- Dne 23. března se uskutečnil kulatý stůl: Přístup veřejnosti do mysliveckých obor
- Dne 24. března proběhl on-line seminář: Správa místních poplatků
- Dne 29. března se uskutečnil on-line seminář: Poznatky veřejného ochránce práv ze šetření v oblasti náhradní rodinné péče
- Dne 31. března proběhl on-line seminář: Správa místních poplatků – poplatky za komunální odpad

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Ochránce v prvním čtvrtletí realizoval 7 systematických návštěv zařízení a 1 sledování vyhoštění.

Ochránce prověřil podmínky pobytu a zacházení s dětskými pacienty v Dětské psychiatrické nemocnici Velká Bíteš. V rámci návštěv zařízení sociálních služeb, která poskytují péči lidem s demencí, navštívil zařízení Senecura seniorcentrum Modřice a Domov pro seniory Seniorenresidenz v Řasnici. Ochránce v rámci systematických návštěv navštívil také Výchovný ústav v Jindřichově Hradci a policejní cely v Milovicích, Jablonci nad Nisou a následnou návštěvu provedl v policejních celách v Třebíči.

Ochránce sledoval výkon trestního vyhoštění z Vazební věznice Praha-Ruzyně na Letišti Václava Havla Praha.

C.2 Sankce vůči dětskému domovu v Hrotovicích

Ochránce využil svého sankčního oprávnění⁶ vůči Dětskému domovu Hrotovice, Sokolská 362, 675 55 Hrotovice (dále také „dětský domov“), a vyznamenal zřizovatele o tom, že v dětském domově dochází ke špatnému zacházení s umístěnými dětmi.

Ze zjištění ochránce ze dvou návštěv, které se realizovaly v rámci jednoho roku, vyplývá, že zařízení se prezentuje jako dětský domov rodinného typu. Tomu odpovídá jeho kapacita a prostředí, avšak nikoli systém práce nastolený a vymáhaný ředitelkou zařízení. Život v domově je rámován velice pevnou strukturou, která odpovídá spíše zařízení výchovného typu, určeného pro děti se závažnými poruchami chování. Z charakteru a podstaty zařízení typu dětského domova by v jeho fungování měla převažovat práce založená na bezpečném a nepodmiňujícím vztahu dospělých k dětem s maximální snahou nahradit jim rodinné prostředí. Život v dětském domově je ovšem postaven na represii a je rámován striktním důrazem na velké množství nadbytečných pravidel, která v některých případech dokonce porušují práva umístěných dětí. Dodržování těchto pravidel je ve vztahu k dětem i k personálu nepřiměřeným způsobem kontrolováno a vymáháno. K tomuto účelu slouží i nadbytečný hodnoticí systém chování dětí, jehož bodovou povahu ředitelka zařízení

⁶ Viz § 21a odst. 4 ve spojení s § 20 odst. 2 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejném ochránci práv“).

popírá. V důsledku vedením takto nastaveného systému je atmosféra v zařízení velice špatná, a to jak mezi dětmi, tak i mezi personálem. To se následně projevuje jejich nespokojeností a frustrací, jež se zrcadlí v psychické nepohodě, útěcích dětí a fluktuaci pedagogického personálu.

Na základě uvedených skutečností ochránce konstatoval špatné zacházení s umístěnými dětmi. To spatřoval například v tom, že:

- zařízení narušuje soukromí dětí prostřednictvím nezákonných prohlídek jejich osobních věcí;
- dětem jsou udělována nezákonná opatření ve výchově (např. uklízení chodníků v okolí dětského domova, vytírání kuchyně, úklid koupelny);
- zařízení bez řádných důvodů nezákonně omezuje kontakt dětí s jejich rodinami a blízkými v podobě víkendových pobytů mimo zařízení (tzv. dovolenek);
- mezi dětmi a ředitelkou dochází k incidentům, které negativně ovlivňují jejich psychické zdraví a poznamenávají jejich důstojnost;
- denní režim zařízení nerespektuje potřeby dětí, děti nemohou aktivně participovat na jeho podobě, prováděné činnosti a četnost jejich opakování neodpovídá životu v běžné domácnosti;
- děti nemohou svobodně rozhodovat o svém vlastním vzhledu a způsobu oblékání;
- děti mají naprosto minimální možnost individualizovat prostředí, ve kterém žijí.

Ochránce se zástupci zřizovatele, krajem Vysočina, jednal dne 30. března 2022. Zástupci zřizovatele sdělili, že ředitelka zařízení rezignovala na svoji funkci. Dále potvrdili potřebu změn ve fungování zařízení a přislíbili poskytnutí maximální spolupráce a podpory při zajištění zvýšené psychologické a terapeutické péče jak pro děti, tak i pro personál zařízení.

C.3 Setkání se zástupci navštívených domovů se zvláštním režimem

Dne 2. března 2022 proběhlo setkání se zástupci navštívených domovů se zvláštním režimem, tedy zařízení sociálních služeb, která poskytují péči osobám s duševním onemocněním (zejména psychotickým onemocněním) a osobám se závislostí či ohrožených závislostí na návykových látkách. V rámci setkání prezentovali zástupci Kanceláře výsledky provedených systematických návštěv a diskutovali o některých problémech současného systému a jeho možných změnách.

C.4 Jednání s nejvyšším státním zástupcem

Zástupkyně veřejného ochránce práv se dne 22. března 2022 setkala s nejvyšším státním zástupcem JUDr. Igorem Střížem. Debatovali o netrestním dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je omezována osobní svoboda. Konkrétně pak o možnostech plnění této zákonné působnosti státního zastupitelství při výkonu ochranného léčení a omezení osobní svobody v cizineckých zařízeních, neboť státní zastupitelství doposud nedisponuje potřebným specifickým zákonným zmocněním k

provádění dozoru v těchto zařízeních. Ochránce na tento nedostatek upozornil mj. ve výroční zprávě o své činnosti za rok 2016⁷ prostřednictvím legislativního doporučení určeného Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Výsledkem jednání je konsenzus na potřebě naplnění zákonné působnosti státního zastupitelství zejm. v oblasti dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranného léčení.

C.5 Osvětové aktivity

Zaměstnanci Kanceláře prezentovali zjištění a doporučení ochránce mj. v rámci výuky na Pedagogické fakultě Masarykovy Univerzity či prostřednictvím série podcastů „Na kávu s ombudsmanem“ konkrétně pak v díle „Peníze ve věznici“⁸ pojednávajícím o nakládání s finančními prostředky vězněných osob a vězněnými osobami.

⁷ Viz https://www.ochrance.cz/dokument/2016/Vyrocní-zprava-2016_web.pdf

⁸ Viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_59-_dil_penize_ve_vezeni/

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 „Home office“ jako přiměřené opatření pro zaměstnankyni s tělesným a psychosociálním postižením (sp. zn. 5822/2020/VOP)⁹

- I. Výkon práce z jiného místa (angl. „teleworking“ nebo „home office“) může být formou přiměřeného opatření pro zaměstnance se zdravotním postižením (§ 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona).
- II. Místo výkonu práce není zákonným hlediskem k vyhodnocení žádosti o poskytnutí příspěvku na společensky účelná pracovní místa (§ 113 zákona o zaměstnanosti). Tím je skutečnost, zda si konkrétní uchazeč o zaměstnání může, či nemůže zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Proto není pro Úřad práce České republiky právně relevantní, zda je v pracovní smlouvě uvedeno jako „místo výkonu práce“ bydliště zaměstnance, sídlo zaměstnavatele anebo obě místa (§ 34 odst. 1 písm. b) zákoníku práce).
- III. Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, z nichž lze dovodit, že mu zaměstnavatel před odchodem na mateřskou či rodičovskou dovolenou umožňoval výkon práce z jiného místa jako formu přiměřeného opatření z důvodu jeho postižení a že toto opatření potřebuje i po návratu do zaměstnání, je na zaměstnavateli, aby soudu dokázal, proč není možné, aby zaměstnanci toto přiměřené opatření dál poskytoval. Nepřijetí přiměřeného opatření nelze odůvodnit jakýmkoliv argumenty, ale pouze těmi, které odpovídají kritériím uvedeným v § 3 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

⁹ Zpráva o nezjištění diskriminace je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10106>

Zaměstnankyně s postižením pracovala pro soukromého zaměstnavatele z místa svého bydliště (v režimu „home office“). Následně nastoupila na mateřskou a rodičovskou dovolenou. Po jejich uplynutí strávila ještě rok v pracovní neschopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu. Když se po šesti letech vracela do zaměstnání, požádala o zkrácení týdenní pracovní doby z důvodu péče o nezletilé dítě a rovněž o pokračování v režimu „home office“. Zaměstnavatel vyhověl zkrácení pracovní doby; režim „home office“ ale odmítl. To by znamenalo, že by zaměstnankyně musela každý den z bydliště dojíždět do sídla zaměstnavatele přibližně 200 km. Pracovní poměr byl proto skončen dohodou.

Ochránce upozornil, že práce z místa bydliště může být přiměřeným opatřením pro zaměstnance s postižením. Neposkytnutí přiměřeného opatření nemůže zaměstnavatel odůvodnit jakýmkoliv argumenty, ale pouze těmi, které odpovídají kritériím uvedeným v § 3 odst. 3 antidiskriminačního zákona. Jelikož zaměstnavatel neposkytl téměř žádné informace, proč home office není možný, vzbuzuje jeho jednání podezření na nepřímou diskriminaci z důvodu postižení. Pokud by zaměstnankyně podala antidiskriminační žalobu, došlo by k tzv. sdílení důkazního břemene podle § 133a občanského soudního řádu. Zaměstnavatel by pak musel důvody sdělit soudu. Zaměstnankyni běží lhůta pro podání žaloby do září 2023.

Ochráncem šetřený případ ukazuje na potíže, s nimiž se potkávají zaměstnanci s postižením při vymáhání práva na přiměřené opatření, které jim zaručuje antidiskriminační zákon v návaznosti na čl. 5 a 27 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a čl. 5 Směrnice 2000/78/ES.

D.2 Vyhrazené parkování pro člověka s pohybovým postižením (sp. zn. 514/2021/VOP)¹⁰

Parkovací stání pro osobu s těžkým pohybovým omezením vyžaduje délku stání alespoň 7 m (vyhláška č. 398/2009 Sb., technická norma ČSN 73 6056). U lidí s pohybovým postižením, kteří nevyužívají vozík, tato délka stání nemusí být prakticky potřeba. V těchto případech může být žádoucí se od požadované délky odklonit, pokud budou pro konkrétního člověka s postižením dostačovat rozměry standardního parkovacího místa.

Ochránce se zabýval podnětem stěžovatele, který z důvodu pohybového postižení žádal o zřízení vyhrazeného parkovacího stání. Městská část se zřízením vyhrazeného parkování souhlasila. Vzhledem k jednosměrnému provozu v ulici mělo jít o stání na silnici oproti domu. Stěžovatel namítal, že toto místo by bylo menší, než pro vyhrazené parkování pro lidi s postižením stanoví normy, a požadoval namísto toho vybudování parkovacího místa na nepevněné ploše určené pro zeleň přímo před svým domem.

Ochránce neshledal důvody pro zahájení šetření či posouzení námitky diskriminace. Konstatoval, že parkovací stání pro osobu s těžkým pohybovým omezením skutečně

¹⁰ Odpověď je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9976>

vyžaduje délku stání alespoň 7 m. U lidí s pohybovým postižením, kteří nevyužívají vozík, však tato délka stání nemusí být prakticky potřeba. V těchto případech může být žádoucí se od požadovaných rozměrů odklonit, pokud budou pro konkrétního člověka s postižením dostačovat rozměry standardního parkovacího místa. Ve vztahu ke konkrétnímu stěžovateli vyhodnotil, že městská část své povinnosti vyplývající z antidiskriminačního zákona nejen splnila, ale šla i nad jejich rámec, když stěžovateli nabídla vyhrazení parkovacího místa i přesto, že stěžovatel bydlí v domě, který disponuje vlastní garáží.

D.3 Rodičovství a diskriminace v práci: praktická příručka práva na rovné zacházení rodiče na pracovním trhu (sp. zn. 63/2020/DIS)¹¹

Ochránce vydal příručku pro rodiče, kteří se v pracovním prostředí mohou potýkat s diskriminací. Ze zkušeností ochránce vyplývá, že mnohým stěžovatelům k řešení problematických situací v práci postačuje, pokud se v nastalé situaci zvládnou lépe zorientovat či načerpat argumenty pro jednání se zaměstnavatelem. Příručka má proto sloužit zaměstnancům napříč odvětvími, aby byli schopni lépe reagovat na události v zaměstnání i úspěšně sladit rodinný život s pracovním.

Publikace se chronologicky věnuje otázkám zaměstnávání od nástupu až po skončení pracovního poměru. V poslední části shrnuje možnosti obrany jak podle jednotlivých orgánů, tak nejčastějších situací. Každá z částí je doplněna ilustračními příklady, které pomáhají lépe pochopit základní principy a právní pravidla, a také případy z praxe ochránce shromážděnými v průběhu posledních dvanácti let.

D.4 Osvěta

V návaznosti na praktickou příručku pro rodiče na pracovním trhu (viz výše) ochránce natočil dva **podcasty na téma rodičovství a zaměstnání**. První epizoda se věnuje přijímání a ukončování zaměstnání¹², druhá specifikům v práci v době kolem narození dítěte, v průběhu rodičovské dovolené a po návratu do zaměstnání.¹³

V únoru proběhla přednáška s následnou diskuzí pro Fakultu výtvarných umění Vysokého učení technického online na téma **Diskriminace v akademické sféře a jak jí předcházet**.

Ochránce se podílel na esejistické soutěži pro středoškoláky **Olympiáda lidských práv**. Tématy byla například digitalizace veřejné správy nebo dopady sociálních sítí na duševní zdraví a možnosti jejich regulace. Žáci také diskutovali na aktuální lidskoprávní témata (např. omezení svobody projevu v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu, eutanazie nebo transgender sportovci).

¹¹ Praktická příručka je dostupná zde

<https://www.ochrance.cz/dokument/rodicovstvi-a-diskriminace-v-praci/rodicovstvi-a-diskriminace-doporuceni.pdf>

¹² Viz <https://www.ochrance.cz/aktualne/na-kavu-s-ombudsmanem-57-dil-rodice-na-pracovnim-trhu-i/>

¹³ Viz <https://www.ochrance.cz/aktualne/na-kavu-s-ombudsmanem-58-dil-rodice-na-pracovnim-trhu-ii/>

D.5 Zásadní pracovní jednání

Proběhlo jednání **výboru vlády pro sexuální menšiny**, kde se řešily především události na Ukrajině a jejich dopad na LGBT+ lidi. Dále se jednalo o chystaném předsednictví ČR v Radě EU.

Z podnětu ochránce Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zorganizovalo **kulatý stůl k tématu podoby maturitní zkoušky pro žáky se specifickými poruchami učení**. Na jednání ochránce představil související poznatky ze své praxe. Stěžejním výstupem bylo vytvoření odborné pracovní skupiny, která bude řešit související praktické problémy. Její první jednání se týkalo stávajících uzpůsobení maturitní zkoušky pro tyto žáky. Zároveň se diskutovalo o datech CERMAT a pedagogicko-psychologických poraden o úspěšnosti žáků se specifickými poruchami učení.

Ochránce **jednal se zaměstnanci Ministerstva vnitra, kteří vykonávají dozor nad pravidly obcí pro přidělování obecních bytů**. Předmětem jednání bylo sdílení poznatků z oblasti obecního bydlení, diskuse nad pravidly obcí, která mohou porušovat zákaz diskriminace, a také otázka zákonnosti takových pravidel, která nepříznivě dopadají na žadatele s nižšími příjmy.

D.6 Konference, kulaté stoly a školení

Na počátku ledna proběhla **konference „Stejná práce, stejná odměna?“**, která se zaměřila na téma transparentnosti v odměňování v kontextu připravované legislativy EU. Ochránce na ni představil své dřívější doporučení k doložkám mlčenlivosti o výši odměny.¹⁴

Na jedné z krajských konferencí Agentury pro sociální začleňování ochránce vystoupil s příspěvkem na téma **vzdělávání romských dětí**.

V rámci Dne nulové diskriminace, který je tradičně 1. března, ochránce vedl **interaktivní webinář pro advokátní kancelář Allen & Overy**, na kterém účastníkům představil různé podoby diskriminace a jak se proti ní bránit.

Ochránce dále proškolil **inspektory a právníky České obchodní inspekce** na téma diskriminace z důvodu státní příslušnosti některé ze zemí Evropské unie.

D.7 Mezinárodní spolupráce

Uskutečnilo se pravidelné setkání zástupců evropských orgánů pro rovné zacházení v rámci **Equinetu** k tématu genderu. Diskutovalo se zejména o novém návrhu evropské směrnice proti násilí na ženách a roli národních orgánů pro rovné zacházení při pomoci obětem tohoto násilí. Sdílely se také zkušenosti z jednotlivých států ohledně procesu transpozice směrnice o sladování pracovního a rodinného života a procesu schvalování směrnice k transparentnosti v odměňování. Na dalším jednání členů Equinetu se sdílely zkušenosti s podněty souvisejícími se situací na Ukrajině.

¹⁴ Doporučení ochránce pro orgány inspekce práce k doložkám mlčenlivosti k výši odměny ze dne 27. července 2020, sp. zn. 2/2020/DIS je dostupné v evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/8426>

V březnu ochránce přivítal delegaci z **Kongresu lokálních a regionálních samospráv**. Členy delegace seznámil s působností veřejného ochránce práv vůči samosprávám a s nejčastěji řešenými tématy, jako je právo na informace, obecně závazné vyhlášky či diskriminace při přidělování obecních bytů.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 První letošní zasedání poradního orgánu

Na svém prvním letošním setkání, které se uskutečnilo dne 23. února, se poradní orgán začal zabývat tématem vzdělávání dětí s postižením, což je jedna z oblastí, které se v roce 2022 chce věnovat prioritně.¹⁵ Členové poradního orgánu přijali usnesení, které upozorňuje na nedostatky současné podoby vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Některé děti s postižením potřebují při vzdělávání vysokou mírou podpory, například v podobě vlastního asistenta pedagoga nebo odpovídajících kompenzačních pomůcek. Zmíněná vyhláška ovšem financování takovéto intenzivní formy podpory ve speciálních školách neumožňuje a hradit ji mají speciální školy přímo z přiděleného rozpočtu, který většinou nedostačuje. Poradní orgán se tak shodl na tom, že by mělo dojít ke změně sporné vyhlášky a tématu vzdělávání dětí s postižením se chce věnovat i na svém dalším zasedání. Mimo tématu vzdělávání poradní orgán také diskutoval o míře zapojení lidí s postižením do jednotlivých legislativních procesů, kdy jsou navrhovány a následně přijímány zákony či jejich novely, které mají na život lidí s postižením značný dopad, ale nová právní úpravy či její změny nejsou s lidmi s postižením dostatečně diskutovány.

E.2 Doporučení ke zlepšení situace osob s postižením

Ochránce uplatnil zásadní **připomínky k novele zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících**. V souvislosti s monitorováním práv lidí s postižením a speciálními vzdělávacími potřebami některých žáků se kriticky vyjádřil k ustanovením snižujícím kvalifikační předpoklady pro výkon činnosti pedagoga. Zároveň připomínkoval ustanovení, jež nevhodně zvyšuje požadavky pro získání kvalifikace asistenta pedagoga vykonávajícího přímou pedagogickou praxi.

Ochránce se rovněž vymezil proti návrhu novely prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Cílem vyhlášky bylo navýšení úhrad za péči, pobyt nebo stravu. Ochránce uplatnil zásadní připomínku, kdy v této souvislosti upozornil zejména na to, že nelze navýšit úhrady u pečovatelské služby a služby osobní asistence, aniž by se odpovídajícím způsobem nezvedl také příspěvek na péči.¹⁶

V reakci na propuknutí konfliktu na Ukrajině se ochránce obrátil již 28. 2. 2022 na Úřad vlády, Ministerstva vnitra, zahraničních věcí a zdravotnictví, kraje a Magistrát hlavního města Prahy s výzvou v rámci své působnosti monitorování naplňování Úmluvy o právech

¹⁵ Viz také tisková zpráva ze dne 29. března 2022 dostupná zde:

<https://www.ochrance.cz/aktualne/poradni-organ-ombudsmana-pozaduje-zlepseni-podminek-pro-vzdelavani-deti-s-postizenim/>

¹⁶ Viz také tisková zpráva ze dne 3. února 2022 dostupná zde:

<https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman-apeluje-na-mpsv-aby-lide-s-postizenim-dostali-nalezity-prispevek-na-peci-jinak-se-pro-ne-stanou-sluzby-socialni-pece-nedostupne/>

osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva“). Veřejný ochránce práv připomněl článek 11 Úmluvy, který výslovně zavazuje Českou republiku k přijetí veškerých nezbytných opatření k zajištění ochrany a bezpečnosti lidí s postižením, zejména dětí, žen a seniorů, kteří jsou zranitelnými skupinami osob v každé krizové situaci. Apeloval na všechny, kteří v tuto chvíli plánují a připravují opatření s cílem pomoci, aby se cíleně zaměřili na potřeby těchto zvláště zranitelných skupin. Dle ochránce je zcela zásadní zajistit zejména přístupnost informací, přístupnost a dostupnost nezbytných zdravotních a sociálních služeb a ubytovacích kapacit a psychosociální podporu. Ochránce poděkoval za veškerou iniciativu a opatření, která oslovené subjekty již během prvních dnů krize přijaly.

E.3 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením

Ochránce uspořádal on-line **pracovní setkání na téma „Poskytování podpůrných opatření ve speciálním školství po 1. 1. 2020 – zkušenosti neziskových organizací“**, kterého se zúčastnili zástupci speciálních škol, speciálně pedagogických center a neziskových organizací. Na setkání účastníci sdíleli případy konkrétních dětí s postižením, na nichž ilustrovali nepříznivé dopady, které přinesla novela vyhláška č. 27/2016 Sb. s účinností od 1. 1. 2020. Případy ukazovaly na problémy, s nimiž se potýkají zejména děti s kombinovaným postižením, které potřebují vysokou mírou podpory. Účastníci se shodli, že by mělo dojít ke změně ve vyhlášce a stav by měl být vrácen před 1. 1. 2020. Na tato zjištění navázal poradní orgán ochránce (viz výše).

Ochránce vydal v reakci na současnou situaci na Ukrajině mimořádné číslo Bulletinu pro spolupracující organizace věnované tématu uprchlíků s postižením. Sdílel v něm s organizacemi užitečné informace a také je seznámil s kroky, které on i jeho zástupkyně na podporu lidí s postižením již učinili. Rovněž využil periodikum k tomu, aby vyzval spolupracující organizace ke sdílení jejich aktivit, zkušeností, problémů a nedostatků, s nimiž se v souvislosti s aktuálním děním setkávají. Bulletin je dostupný na webových stránkách ochránce.¹⁷

E.4 Konference, kulaté stoly a školení

Ochránce vystoupil na webináři Evropské akademie práva (ERA) k tématu „Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením; diskriminace z důvodu postižení v právu EU“.

Dále také představil poznatky z oblasti zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru na společné poradě Ministerstva vnitra ČR s krajskými úřady a Magistrátem hl. m. Praha.

V únoru se pak ochránce aktivně zúčastnil diskuzního fóra v rámci mezinárodní online konference, kterou k tématu rané péče pořádala Evropská asociace rané péče EURLYD a Společnost pro ranou péči. Účastníci setkání hodnotili ranou péči v době pandemie v různých zemích Evropy, ale především diskutovali o nejlepších strategiích pro práci s rodinami.

V březnu uspořádal ochránce **kulatý stůl k tématu vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením dle § 42 školského zákona**. Akce se konala za účasti zástupců Ministerstva

¹⁷ Bulletin je dostupný zde https://www.ochrance.cz/dokument/valka_na_ukrajine_-_mimoradny_bulletin/

školství, mládeže a tělovýchovy, České školní inspekce, krajů i pracovníků speciálních škol, školských pedagogických zařízení a právníků Kanceláře ochránce. Setkání odhalilo, že současná praxe této formy vzdělávání, dle níž nejsou děti žáky žádné školy, není vyhovující. Jako stěžejní se ukázala potřeba užší mezirezortní spolupráce, metodické podpory, personálního navýšení i definování kontrolního mechanismu. Rovněž větší možnosti využívání podpůrných opatření ve speciálních školách by vedly k žádoucímu poklesu dětí vzdělávaných touto formou.

Pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv se v březnu zúčastnili také **setkání veřejných opatrovníků a metodiků veřejného opatrovnictví z Královéhradeckého kraje**, které se konalo v Jičíně. Na setkání v rámci osvěty představili činnost ochránce v oblasti veřejného opatrovnictví a podpůrných opatření podle článku 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Účastníky seznámili s veřejně dostupnými doporučeními, výzkumy i letáky ochránce, ze kterých mohou veřejní opatrovníci při své činnosti čerpat informace. Setkání pojmenovalo některé opakované problémy, na které opatrovníci v praxi naráží, zejména v oblasti poskytování zdravotních služeb lidem s omezenou svéprávností a poskytování a přístupnosti bankovních služeb. Téma informovaných souhlasů s poskytováním zdravotních služeb bylo v rámci setkání diskutováno také se zástupci Ministerstva zdravotnictví, kteří formulovali vhodnost upravit tuto oblast ze své pozice metodicky. Zkušenosti účastníků s fungováním bankovních služeb budou zahrnuty jako jedno z témat k projednání na ochráncem plánovaném kulatém stole k tématu bankovních služeb a opatrovnictví, který proběhne za účasti zástupců bankovního sektoru.

E.5 Návštěvy zařízení

V prvním čtvrtletí 2022 proběhly v rámci monitorování práv lidí s postižením žijících v pobytových sociálních službách **dvě návštěvy domovů pro osoby se zdravotním postižením**. Byly zaměřeny na všechny oblasti poskytované služby v kontextu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením mimo jiné na oblast zdraví a poskytování zdravotních služeb, podporu v oblasti vzdělávání a zaměstnávání, na otázky související s poskytováním služby klientům s omezenou svéprávností, ale také na problematiku opatření omezující pohyb, vážně míněného nesouhlasu s poskytováním sociální služby a v neposlední řadě také na otázku transformace a deinstitucionalizace poskytované služby. V návaznosti na provedenou návštěvu obdrží navštívená zařízení zprávu, která bude shrnovat poznatky z návštěvy, ale také doporučení ke zlepšení stávající praxe.

Brno 29. dubna 2022

JUDr. Stanislav Křeček, v. r.
veřejný ochránce práv